

M. B.-N.

"Nauka o rzeczach. Rys jej historycznego rozwoju i podstawy psychologiczne, metoda oraz wzory lekcji", Jan Władysław Dawid, Wrocław 1960 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/1, 152

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

Jan Władysław Dawid, *Nauka o rzeczach. Rys jej historycznego rozwoju, podstawy psychologiczne, metoda oraz wzory lekcji*. Wstęp i komentarz Wincenty Okoń. Zakł. Nar. im. Ossolińskich. Wyd. PAN. Wrocław 1960, s. LXXIV+564.

Wznowiona po prawie siedemdziesięciu latach, *Nauka o rzeczach* J. Wł. Dawida, ukazuje się jako pozycja „Biblioteki Klasyków Pedagogiki”.

Książka składa się z dwóch zasadniczych części. W pierwszej nazwanej *Wstępem historyczno-krytycznym*, autor podaje szczegółowe wiadomości dotyczące rozwoju poglądów na naukę o rzeczach tak pisarzy polskich jak i obcych. W drugiej części zatytułowanej *Część teoretyczna* omówione są cele nauki o rzeczach (rozdz. I), przeprowadzona jest analiza nauczania początkowego w oparciu o rozwój umysłowy dziecka (rozdz. II—IV) oraz podane jest praktyczne rozwinięcie nauki o rzeczach w układach materiału dydaktycznego i wzorach lekcji (rozdz. V—VI). Ostatni VII rozdział to stosunek nauki o rzeczach do innych działów nauczania.

Twórcą nauki o rzeczach był niewątpliwie Komeński, który w swych poglądach żądał oparcia nauczania na konkretnych, zmysłowo postrzeganych przedmiotach. Jego podręcznik *Orbis pictus* podawał wiadomości o otaczającym świecie w formie obrazków, uzupełnionych komentarzem słownym. Tak poglądy Komeńskiego, jak i jego kontynuatorów — Rousseau i Pestalozziego — miały niewątpliwie duży wpływ na ten system nauki, jaki stworzył Dawid. On to właśnie najbliższy koncepcjom Komeńskiego, „wykorzystując dorobek bardzo licznych poprzedników, stworzył” — jak pisze W. Okoń — „zwartą, systematyczną całość obejmującą zarówno podstawy teoretyczne jak i rozwinięcie praktyczne nauki o rzeczach”. (s. L).

W poglądach Dawida szczególnie ciekawa jest teoria poznania. Poznanie „przedmiotów zewnętrznych” oparł Dawid na podstawie materialistycznej, dając jednocześnie psychologiczne wytłumaczenie procesu nauczania. Za fundament psychologiczno-fizjologicznego procesu poznania, a z kolei i nauczania uznawał on trzy zasadnicze momenty procesu psychicznego: 1) poznanie bezpośrednie, osiągane przez przyswajanie spostrzeżeń i wrażeń otaczającego świata; 2) poznanie pośrednie, dokonujące się poprzez działanie umysłu oparte na uogólnianiu i wnioskowaniu; 3) poznanie przez działanie za pomocą ruchów, mowy, pisma i czynów. Mimo, że podział ten jest schematyczny, a trzy momenty, występujące w procesie poznania nie są rozwinięte w jednakowym stopniu, to jednak oparcie poznania na podstawie psychologicznej stanowi w poglądach Dawida punkt niewątpliwie ważny.

W poszukiwaniu doskonałej metody nauczania początkowego Dawid znalazł ją w nauce o rzeczach. Ma ona „za zadanie udzielić elementów przedmiotowego poznania czyli elementów konkretnych rzeczy, oraz rozwinąć elementarne zdolności przedmiotowego poznania czyli poznawania rzeczy konkretnych” (s. 294). Mimo że dziś nauka o rzeczach nie istnieje jako odrębny przedmiot nauczania, to jednak szereg praktycznych wskazówek podanych przez Dawida znajduje swe odzwierciedlenie w nauczaniu początkowym. Dzieło Dawida „daje ... solidną wiedzę o początkowym nauczaniu i uczeniu się, wiedzę opartą na materialistycznych podstawach gnoseologicznych i przez to tak nam dziś bliską...” (s. LXIX).

W ostatecznym rozrachunku *Nauka o rzeczach* stanowi dla historyka nauki interesującą pozycję tak ze względu na swą część historyczną jak i postępowe ujęcie procesów nauczania i uczenia się, opartych na poznaniu zmysłowym, umysłowym i na praktycznej działalności.